

חומרות שיש בעשה שיש בו כרת

הנה מצינו עשה שיש בו כרת, ומצינו כן במילה ופסח, ובתיבת גומא לבעל הפמ"ג ריש פ' תצוה מבואר שגם עשה של שבת חשיב עשה שיש בו כרת.

והנה מצינו כמה חומרות בעשה שיש בו כרת.

(א) בפסחים נ"ט א' עשה שיש בו כרת דוחה עשה שאין בו כרת.

(ב) ע' רמב"ם פ"א מתשובה ה"ד עשה שאין בו כרת אם עשה תשובה אינו זו עד שמוחלין לו, ומשמע עשה שיש בו כרת אינו מתכפר מיד אלא דינו כשאר חייבי כרת.

(ג) והנה כל עשה א"צ להוציא יותר מחומש, ובמנ"ח מצוה ה מבואר שעשה שיש בו כרת צריך להוציא יותר מחומש.

(ד). ובתו' מגילה כ' ד"ה דתיבת מבו' שעשה שיש בו כרת אין בו פטור של מ"ע שהזמן גרמא וע' בס' תיבת גמא פרי' תוריע.

(ה) ובערוך לגר סוכה כ"ה מבואר שעוסק במצוה פטור מן המצוה אינו פטור ממצוה שיש בה כרת.

(ו) ועוד מצינו בס' תיבת גומא להפמ"ג ריש פ' תוריע דאף שאין עשה דוחה ל"ת שיש בו כרת אבל עשה שיש בו כרת דוחה ל"ת שיש בו כרת.

(ז) והנה ד' הרמב"ם ספק דאורייתא מה"ת לקולא ורק מדרבנן לחומרא, ובכס"מ פ"ט מהל' טו"מ הי"ב הביא גי' ישנה ברמב"ם שבאיסור כרת ספקו לחומרא מה"ת, ויל"ע איך הדין בספק עשה שיש בו כרת.

האם חומרות אלו גם בעשה שיש בו מיתה ביד"ש

והנה מצינו עשה שיש בו מיתה ביד"ש, ע' רמב"ם הלכות סנהדרין פרק י"ט הלכה ג' המשמש בלא קדוש ידים ורגלים ונביא שכבש נבואתו, או שעבר על דברי עצמו, והעובר על דברי נביא, ויש לדון מה דינו בכל הנ"ל, אם צריך ליתן יותר מחומש, וכן עוסק במצוה פטור ממנה.

ובמנ"ח מצוה שס"ד אות כ"ו כ' שלענין תשובה עשה שיש בו מיתה ביד"ש דינו כחייבי כריתות, והביא כן מס' עשרה מאמרות. (וע' באבנ"מ ס" קע"ד שלרבי (פסחים לג) שהזיד במעילה במיתה הרי אשה שנאסרה עליו בקונם כיון שאסורה באיסור מיתה ביד"ש לא תפסי בה קידושין ופטורה מיבום וחליצה כמו חייבי כריתות, והביא מקרבן אהרן שמיתה ביד"ש חמורה מכת. וע"ש שהמגיה לאבנ"מ הק' מפסחים דף ל"ב ושבת כ"ה דכרת חמור ממיתה ביד"ש, וכמו כן ק' מכריתות כ"ג ע"ב, וע' פי' הראב"ד לתו"כ פ' ויקרא דבורא דחובה פרשתא י"א אות ח' ועמש"כ לקמן).

והנה יל"ע להמבואר בס' תיבת גומא שעשה שיש בו כרת דוחה לאו שיש בו כרת ומבואר בדבריו שדוחה גם לאו דשבת שיש בו מיתה ב"ד, איך הדין אם עשה שיש בו מיתה ביד"ש אם דוחה ל"ת שיש בו כרת.

והנה ביבמות צ' א' ת"ש (דברים י"ח) אליו תשמעון אפילו אומר לך עבור על אחת מכל מצות שבתורה, כגון אליהו בהר הכרמל, הכל לפי שעה שמע לו, שאני התם, דכתיב אליו תשמעון. וליגמר מינה מיגדר מילתא שאני.

ולכא' מה החידוש בזה שיש לשמוע בקול נביא אפי' אומר לו לעבור על ד"ת, והרי יש מ"ע לשמוע בקול נביא ועדל"ת ואף ששחטי חוץ הוא בכרת, אבל ביטול מצוה לשמוע בקול נביא הוא עשה שיש בו מיתה ביד"ש, וא"כ נימא שידחה ל"ת שיש בו כרת. וי"ל דלולא הילפותא היה אפ"ל דאין כלל מ"ע לשמוע בקול נביא כשהוא נגר דין תורה, וגם ע"ש בתו' שיש לשמוע לפי שעה גם אינו על פי הדיבור, ואפשר שכשאנו על פי הדיבור אין בו מיתה ביד"ש.

אם מותר לאדם למול את אביו

ג. ומש"כ בתיבת גומא שעשה שיש בו כרת דוחה ל"ת שיש בו כרת, הנה ע' יבמות נ' ביבמות ה' ב' שרצו ללמוד שעשה דוחה ל"ת שיש בו כרת ממילה ופסח ותמיד שדוחים שבת, ודחו בגמ' שא"א ללמוד מפסח ומילה שכן כרת, והיינו שכיון שמילה יש בה כרת ע"כ דוחה לאו שיש בו כרת, ונמצא שמילה דוחה לאו שיש בו כרת וגם לאו שיש בו מיתה ב"ד כמו שבת.

ובסנהדרין דף פ"ד דנו בגמ' לענין אם בן יכול להוציא קוץ מאביו שהרי יכול לבא לידי שגגת מיתה, והנה היה מעשה באדם ערל שרצה שבנו שהיה רופא ימול אותו, וצ"ע בסוגי' שם בסנהדרין וע' בצה"ל לסנהדרין.

אבל יש לדון עוד שעשה של מילה ידחה איסור של חובל באביו,

ואמנם בחובל באביו יש מיתה, אבל אפשר דעשה של

מילה שיש בו כרת דוחה ל"ת שיש בו מיתה

ב"ד.

עַבְדְּ הַלֵּוִי

**פֶּרֶט וְעוֹלֹת מִתּוֹרַת רַבֵּנוּ
צַבִּי אֱלִיהוּ הַלֵּוִי שְׂמִיעֵבֶר
שֶׁלִּימ"א**

חצי ישראל וחצי גוי מה יעשה בק"פ

ד. וביבמות מ"ו א' בגמ' מבואר שלד' רב

אויא גוי שמכר עצמו לישראל נקנה לו

קנין הגוף גם בלא טבילה וא"י

להתגייר, ובמנ"ח מצוה שמ"ז כ' שאם

מכר עצמו לב' ישראלים וא' שחררו הרי

זה גוי שחציו קנוי לישראל וחציו

אינו קנוי, ונמצא שחציו שאינו קנוי

יכול להתגייר וחציו הקנוי אין יכול

להתגייר, ואם נתגייר הר"ז חצי גוי וחצי

ישראל, וע"ש שדן מה יעשה בשבת שהרי גוי

ששבת חייב מיתה וחציו ישראל א"י לעשות

מלאכה.

ועוד דן מה יעשה בק"פ שאם יעשה יש עליו

חיוב כרת, והרי אין יכול לאכול מפני חציו

הנכרי שאסור בק"פ, ודן במנ"ח אם נימא שעשה

של אכילת פסח של חציו ישראל ידחה ל"ת של חציו הגוי

שאסור לאכול, והביא מטו"א שאפשר שעשה של חצי א'

ידחה לאו שבחציו שני.

ואמר המופלג ר' אברהם ישראלי נ"י דיל' שעשה של כרת

דוחה ע"פ הגמ' ביבמות ה' ב'. ולכא' אכתי י"ל שדוחה ל"ת

שיש בו כרת ולא לאו שיש בו מיתה בידי אדם, אבל בד' תיבת גומא הנ"ל מבואר

שעשה של מלה היה דחה ל"ת שלש בת שיש בה מיתה ב"ד.

שפיר

כורת הברית

מעשה ברית מילה שאמר את ברכת אשר קדש ידיד מבטן ובמקום לחתום כורת הברית טעה ואמר זוכר הברית כמו חתימת ברכת זכרונות שבראש השנה האם יצא בדיעבד כיון שהזכיר ברית.

עמידה כשמביאים התינוק לברית

ובבכורים פרק ג' מ"ג תנן גבי המביאים בכורים וכל בעלי אומניות שבירושלים עומדים לפניהם, ומבואר שצריך לעמוד בפני עושי מצוה, וע"ש בפ"י הרע"ב דמה"ט יש לעמוד לפני נושאי המיטה ולפני נושאי התינוק לברית מילה, [ושמעתי שרבינו זללה"ה בעל אילת השחר היה עומד לפני גבאי צדקה מטעם זה, והעירוני שבשו"ת יד אליהו דן בזה].

המלאך הגר שפחת שרי אי מזה באת ואנה תלכי, וכוונתו להוכיח אותה על שמרדה בשרי, והשיבה מפני שרי גברתי אנכי ברחת ונמצא שהכירה כאן שהיא שפחת שרי וא"כ עלתה קצת בדרגה עד שלדיבור הבא היו צריכים לשלוח לה מלאך בדרגה גבוהה יותר ואמר לה המלאך השני שובי אל גברתך והתעני תחת ידיה, ושוב ע"י שקיבלה ע"ע לחזור לשעבוד שרי עלתה יותר בדרגתה עד שהיה צריך לשלוח אליה מלאך שלישי ואמר לה הרבה ארבה את זרעך ולא יספר מרב, וע"י בשורה זו עלתה עוד עד שהיה צריך לשלוח אליה מלאך רביעי שאמר לה את הדיבור הרביעי. ד"ז שמעתי מ"י הג"ר משה גפן זצ"ל ואמר שרואים מכאן שאפשר לגדול מאמירה אחת לאמירה שנית, עד שאותו מלאך שדיבר עמה קודם שוב אינו מדבר עמה שנית אלא צריך לשלוח מלאך אחר.

**מראות הצבאות – דף היומי
כל תאחר באשה ובטמא**

בר"ה ו' ע"ב בעי ר' זירא אשה מה היא בכל תאחר מי אמרי' הא לא מיחייבא בראיה או דלמא הא איתה בשמחה, א"ל אביי ותיפול דהא איתה בשמחה ומי אמר אביי הכי והאמר אביי אשה בעלה משמחה לרבריו דר' זירא קאמר, ומבואר שאילו אשה פטורה משמחה ודאי שאינה עוברת בכל תאחר ואילו חייבת בשמחה ס"ל לאביי דעוברת בכל תאחר ור' זירא נסתפק בזה, ואביי בעצמו ס"ל שאשה פטורה משמחה וא"כ ודאי דאינה עוברת בכל תאחר, והרמב"ם בפ"ד ממע"ק הי"ד כ' שאשה עוברת בכל תאחר, ובאמת שהרמב"ם כ' בהל' חגיגה שאשה חייבת בשמחה, אבל הא גופה קשיא למה לא פסק כאביי שהוא בתראה, ובש"א ס"י ס"ז כ' דמקור ד' הרמב"ם מנדרים ד' שיש כל תאחר בחטאת יולדת, ותזינן שאשה עוברת בכל תאחר וא"כ ע"כ שחייבת בשמחה, וכן יצו' בערוך לנר בר"ה שם שכ' בשם הראב"ן שמהגמ' בנדרים מוכח שאשה עוברת בכל תאחר, וע' בטורי אבן לר"ה בהשטמות אבני מלואים לרף ו' שכ' ג"כ ראי' זו.

והנה בטור"א ר"ה דף ד' כ' שטמא ודאי שאינו עובר בכל תאחר, שהרי כל הספק היה לענין אשה שפטורה מעליה לרגל אבל חייבת בשמחה, אבל טמא שפטור גם משמחה ודאי שאינו עובר בכל תאחר, (וכ"כ בס' שמלת בנימין על שו"ע הל' נדרים סי' ר"ג ע"ש), ובאמת שהי' אפ"ל דטמא כיון שיכול להטהר אמרי' שחייב להטהר ועיי"כ יעלה לרגל ויקיים חובותיו, אבל בטור"א שם פשוט ליה שגם טמא שיכול להטהר שאינו עובר בכל תאחר דג' רגלים.

ולפ"ז יש לתמוה דמאי הי' ס"ל להטור"א דממה שמבואר בגמ' שיוולדת עוברת בכל תאחר מוכח שאשה עוברת בכל תאחר וא"כ מוכח שאשה חייבת בשמחה, והרי יולדת מלבד מה שיש לדרון שפטורה משום שהיא אשה, יש לפטורה משום שכ"ז שלא הביאה קרבנותיה הרי היא מחוסר כפרה שאסורה בקדש ובמקדש, (וע' רמב"ם פ"ח מפסוהמ"ק הי"ד שמחו"כ שאכל קדשים לוקה, ובראב"ד שם שהוא בכרת, וע' רב"ז פ"ג הי"ד מבימ"ק), וא"כ מה הוכיח בטור"א מגמ' זו שאשה עוברת בכל תאחר ומשום שחייבת בשמחה.

וכא' ליישב ד' הטור"א י"ל שהרי מציינו קרבן יולדת באופן שכשרה לקדש ולמקדש, כגון אשה שהיו עליה ה' לידות והביאה קרבן אחד שמתרת לאכול בקדשים והשאר עליה חובה, וא"כ י"ל שבאמת על הקרבן הראשון אינה עוברת בכל תאחר לפ"ד הטור"א שטמא אינו עובר בכ"ת, אלא דוקא על שאר הקרבנות שהם עליה חובה עוברת בכל תאחר, אך ק' מאי תי' בגמ' בנדרים דהקרבן מתיר בקדשים, והרי קרבנות אלו אין מתירות בקדשים שהרי כבר הותרה ע"י הקרבן הראשון. וע"ע בצה"ל נדרים סי' יח.

ומבואר כאן דמה שעומדים שמביאים התינוק לברית מילה אינו שעומדים בפני התינוק שבאמת אין שום טעם לעמוד בפני תינוק שעדיין לא קרא ולא שנה, ואין שום טעם לעמוד בפני מי שאולי בגדלותו יקרא וישנה, דא"כ יעמדו בפני כל תינוק אף שלא בשעת הבאתו לברית, אלא משום שאותו שמביא התינוק עושה מצוה ועומדים בפניו, ומה"ט נ' שבעת שלו' זכר כשמביאים את התינוק לומר בפניו המלאך הגואל אין שום טעם לעמוד בפניו.
[וצ"ע דאטו יש לעמוד בפני מי שמביא ד' מינים נטלם או תפלין להניחם וכדו'].

גירות לפני מתן תורה

כ' המאירי יבמות מ"ו א' ומה שאמרו כאן באמהות שטבלו ולא מלו יש מפרשים ביציאתן ממצרים בשעת מתן תורה, ויש מפרשים ארבע אימהות והוא שכנסנו אברהם לברית שהטביל את שרה וכן בארבע אימהות, ומוכח שיש טבילה לגירות קודם מ"ת, וע' ח"י מרן רי"ז הלוי על התורה פ' בא, ועמ"ש"כ בצה"ל חלק ב' סי' כז

דרכים בדביקות

והיה ריב בין רעי מקנה אברם ובין רעי מקנה לוט כו' ויאמר אברם אל לוט אל נא תהי מריבה ביני וביניך ובין רעי ובין רעך כי אנשים אחים אנחנו הלא כל הארץ לפניך הפרד נא מעלי כו' ויפרדו איש מעל אחיו וד' אמר אל אברם אחרי הפרד לוט מעמו. ופרש"י כל זמן שהרשע עמו היה הדבור פורש ממנו.

והנה לכאור' אברם היה לו לתמוה שהיה הדיבור פורש ממנו והיה לו להבין שהוא משום שלוט נמצא אצלו וא"כ זה גופה היה סיבה להפרד ממנו, ואילו בפסוק מבואר שלא פרש ממנו אלא אחר שהיתה מריבה ביניהם.

ושמעתי בזה מפי כבוד מו"ר הגרא"מ שך זללה"ה שהרי תועלת הדבור עם הקב"ה הוא הדביקות בהקב"ה, אבל כיון שנאמר בחז"ל והלכת בדרכיו מה הוא נקרא חנון אף אתה היה חנון מה הוא נקרא רחום אף אתה היה רחום מה הוא נקרא קדוש אף אתה היה קדוש, ע' רמב"ם פ"א מהל' דעות ה"ו, וכיון שמכלל להיות רחום וחנון הוא לקרב קרוביו ולא לרחק את לוט, הרי שאצל אברהם היה עי"כ דביקות בהקב"ה כמו דיבור עם הקב"ה.

וכע"ז אמר בתחלת פ' וירא שבא הקב"ה לבקר אצל אברהם ואח"כ כשראה שבאים אורחים עזב את הקב"ה והלך להכניס אורחים ואמרו חז"ל גדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני השכינה, אבל באמת שאברהם לא הפסיד עי"כ מדביקותו בהקב"ה.

[ומצינו פ"י אחר ברלב"ג כי המריבה עוצרת כחות הנפש ומונעת מן האדם הגעת השלמות בעיון עד שכבר נמנעה הנבואה לאברהם בעת המריבה עד הפרד לוט מעמו וזהו מה שלמדנו התורה (י"ג י"ד) באמרה וירא ד' אל אברם אחרי הפרד לוט מעמו. וזה חידוש שאף שהמריבה היתה רק בין הרועים אבל כיון שהיה במקום מריבה כבר היה חסרון בכחות הנפש להגיע לשלימות ועי"כ נמנעה ממנו הנבואה].

כל עמל האדם לפיהו

פרק ט"ז גבי הגר ויאמר לה מלאך ד' כו', ופרש"י על כל אמירה היה שלוח לה מלאך אחר לכך נאמר מלאך בכל אמירה ואמירה, ובס' ישועות מלכו בסופו פי' שהגר שהיתה שפחת שרי היתה בדרגה גבוהה וכמו עבד כהן שאוכל בתרומה, אבל כשברחה ומרדה בה ירדה מדרגתה, והנה במלאכים יש דרגות זו למעלה מזו, והנה כל אחד שמלאך מדבר עמו הרי המלאך הוא לפי דרגתו, ומי שהוא בדרגה גבוהה יותר הרי המלאך שנשלח אליו הוא בדרגה גבוהה יותר, והגר כשברחה ומרדה וירדה מדרגתה הרי נשלח אליה מלאך כפי דרגתה, ואמר לה

כוס תנחומין
לבני המשפחה הרוממה אל הילקח עטרת ראשם,
אמה של מלכות, מגוע תרשישים
הרבנית הצדקנית אם הישיבה
מרת אסתר רבקה זקס ע"ה
א"ח הגאון ר' עמרם זללה"ה
בת הגאון ר' מרדכי שלמון זללה"ה
חמותו של **יבדל לחיים מורינו ורבינו שליט"א**
קמו בניה ויאשרוה

נר זכרון
למו"ד רבנו הגרא"מ שך זללה"ה
נתבטש לישמי ט"ז חשוון תשס"ב

לחיו יוצא שכל הפקדים נצרכו צ"י הרב יצחק קולטאן ופאחיתו ואין לתלות טעוה פאח"ר כלל.
פקבלת הטלפון ממייל, אימילוח מצרות ומרחמות ומונע לשיעורים וסכרי צבא הטלון, נותן לטנות אל הצורך תנ"ל
0732642525 סקאס | פאחמות נצרכו: צ"ע צבא הטלון

נדבת מוה"ד יצחק לב יצ"ו
לזכר קדושי השואה הי"ד

זכרונות מרבנו הגרא"מ שך זלה"ה לרגל עשרים שנה להסתלקותו

מוכן ללמד תורה לשמה, והיינו שהיה הולך לומר שיעור כמו שהולכים לעשות מצות נטילה לולב. וכן בזמן הסדר היה עוז וחדוה במקומו. וכשהיו באים אליו עם קו' היה מתחיל ללמוד את הגמ' עם השואל ומנסה להסביר ופעמים אומר שאין לו תשובה, וכשהיה קו' חזקה היה מבקש לחפש בפני יהושע או בחי' הגרע"א או באור שמה, ופעמים שלא היו מוצאים את הספר מיד כיון שהספרים היו ישנים ולא היו רואים על הכריכה איזה ספר הוא, והוא היה ניגש לארון ספרים ומוצא מיד למרות חולשת ראייתו ואמר בשנינות למחפש שלא מצא א בטלן. לפעמים היה מבטיח כסף למי שיאמר תירוץ על איזה קו' וכדו' והיה משלם אח"כ, לפעמים היה מגיע מביתו עם איזה קו' שהטרידה אותו והיה בא באמת ובתמים לחפש תירוץ.

בזכרוני שבא פעם עם קו' על ש"מ בהשטמות לזבחים פרק ח' ואף שאמרנו לו שלא למדנו זאת רצה מ"מ שנשמע את הקו'. אף שלא היה מאריך עם כל אחד אבל אם היו באים עם קושיא טובה שהיה נהנה היה קורא לכל שכניו ולעוד בחורים שישמעו את הקו' ויאמרו תירוץ, אבל זכרוני שאחר ששאלו אותו קו' טובה הלך קורא לאחד שישב רחוק קצת ממנו, ואמר לו שישמע איך שואלים קושיא טובה, [קו' היתה בנדרים פ"ט ע"ב

על הגמ' ושבישי' ואינסב איתתא וק' למה חל הנדר הרי אינו האדם בשבועה וע' בזה בגליון מהרש"א שם שציין לשו"ת מהרי"ט. ופעם אחד שאל קו' ובאו עוד בחורים ואמר לו שיחזור על הקו' באזני הבחורים אבל הבחור הנ"ל לא הסביר קו' כל כך ואמר לו לא כך אומרים צריך להתחיל מהתחלה ולומר על מה הקו' ואח"כ לשאל.

שמעתי שמחמת חולשת ראייתו רצו להביא לו מכשיר שאפשר לראות את האותיות על גבי מסך בצורה מוגדלת מאוד, ואמר איך דארף הגמ' ואס מעקעץ קושעץ - אני צריך גמ' שאפשר לנשקה. כמו כן שם ענינו על התלמידים ופעם ראיתי איך שניגש לאחד המשגיחים ושואלו על בחור פלוני למה אינו נמצא עתה בזמן הסדר, וכשאחד לא בא אליו ביום אחד לדבר בלימוד ופגש את אביו ושאלו למה בנו לא הגיע לדבר בלימוד.

בקיץ תשל"ב עבר ניתוח והיה אז חשש גדול והרבו אז מאוד בתפילה וב"ה שהחלים והאריך ימים עוד כשלושים שנה אח"כ, ואחר זמן פגש אחד הרופאים שטיפל בו אז ושמו פרו' אלכסנדר דינבר את הורי ז"ל שהיה מיווד עמהם ואמר להם שהרב שך אמר לו אני צריך עוד לחיות כי אני צריך ללמוד, ואמר שהיה בעיניו הדבר חידוש כי אצלם צריך ללמוד כדי שיוכלו להתפרנס ולחיות ואילו כאן שמע שרוצה לחיות כדי ללמוד.

וכשבא אחר כמה שבועות לומר שיעור כללי בישיבה (במס' סנהדרין בענין לא ירבה לו סוסים), ומשום חולשתו הכינו לו רמקול וזה היה לראשונה שהביאו רמקול לשיעור וכיון שלא ידע שהכינו כשכנס ראה את הרמקול אמר בשנינותו לו הייתי יודע שהכינו רמקול הייתי מכין שיעור טוב יותר. אבל כיון שהושיבו לידו את הטכנאי שסידר את הרמקול שלא היה מבני הישיבה הרי שרצה שגם הוא ירגיש בנוח והיה מסביר גם לו את השיעור.

ידוע שכמה פעמים בעת בחירות השתדל הרבה מאוד בענין זה והיה מתח גדול שהרבה דברים היו תלויים בו, ומכל מקום היה נראה רגוע באופן מוחלט ואף היה אומר שיעור כללי באותו יום.

כשהקים את דגל התורה והיה טרדות גדולות ומתח גדול בבחירות שהכל היה תלוי בכמה קולות והכל היה על צוארו, ואח"כ אמר שיחה בישיבה ורצה לומר שכולם יחזרו ללימוד סדיר ולא יחשבו שצריך לנוח קצת קודם החזרה ללימוד, והביא ממדרש רבה וירא פ' נ"ו מש"כ שם אחר העקידה "וישב אברהם אל נערו ויצחק היכן הוא ר' ברכיה בשם רבנן דתמן שלחו אצל שם ללמוד ממנו תורה, משל לאשה שנתעשרה

מפלכה אמרה הואיל ומן הפלך הזה התעשרתי עוד אינו זו מתחת ידי לעולם כך אמר אברהם כל שבא לדיד אינו אלא בשביל שעסקתי בתורה ובמצוות לפיכך אינו רוצה שתזון מזרעי לעולם", ואמר ע"ז שיחה שהיה אפשר לחשוב שאחר מאורע כזה כמו העקידה צריך לשלוח אותו קצת אל ההרים של שוייץ או אל מלון גלי צאנז, אבל אברהם לא חשב כן אלא שלחו מיד ללמוד תורה.

עוד זאת שראג לתלמידיו כמו אב וכמו סב לכל ענינים כשיזיכים והברותות וכדו', וכל אחד ידע שאפשר לבא ולשפוך לפניו את לבו והוא בסבלנות שומע ואומר את דעתו בנחת, ואין סוף לעובדות אלו שהרי היה מקבל כל יום המון אנשים ומתענין בכל פרט ומתאמץ לעזור לכל אחד.

ולפני כשלושים שנים רצתה אמי לשאול איזה דבר ממנו ולא נסתדר להכנס עד שעה מאוחרת בלילה, ונכנסנו לביתו בחצות הלילה, ופגשני שם אחד מהאנשים שהופקדו לשמור שלא יפריעו יותר מדאי ונזף בי איך אני מעז להכנס לבן אדם בשעה 12 בלילה, אבל אני כשלעצמי לא הרגשתי שום דבר רע בזה וכמו כשצריכים באים לאבא מאוחר בלילה.

פעם נרדם בעת תפילת מעריב של ליל שבת בישיבה והיה הדבר לפלא ושמעתי למחר מר' שלמה לסין מארה"ב שביקר אצלו בשבת וסיפר לו שאין יכול להרדם בלא הגלולה ולא רצה ליקח בשבת ועל כן לקחה קודם השבת ולכן נרדם בעת התפילה, וכפי הנראה שלא רצה להקל ולהחשיב עצמו כחולה

היה מגיע לשיעור באפיסת כחות מחולשתו ומזקנתו הגדולה עד שבקושי היה מגיע עד מקומו בשיעור ומיד היה מתגבר בלהט נעורים יותר מכולם במרץ ובריתאח דאורייתא שלא ראינו אף בחור צעיר עם מרץ שכזה, וחבל על כל מי שלא ראה זאת בעצמו.

ולפעמים היה אומר בשנינות כדרכו מה אתם ישנים הרי אתם אינכם בגילי אולי כולכם ביחד אתם בגילי.

היה קורא את הגמ' בטעם וצמאון והיה משמיע קול כמו צמא שמזלפים לפיו מים קרים, וכשהיה קורא את הקושיא היה זאת בקול של התפעלות והנאה מקו' הגמ' כאדם המופתע לראשונה מקו' נפלאה זו, ושוב כשאומר את תירוץ הגמ' היה שוב מופתע ונהנה מהתירוץ הנפלא שיש בגמ'.

היה לפעמים אומר בשיעור מעולם לא הבנתי דבר זה עד היום, והיה הדבר לפלא ששיעור זה כבר שמענו ממנו כמה פעמים, אבל באמת הוא הרגיש כאילו היום נבחר אצלו ענין זה. וכמו אדם שאוכל אוכל טעים ורוצה ללעסו בכל פיו להרגיש את הטעם בכל הפה ולא להפסיד כלום מהטעם, וכך היה 'מתלקק' על כל ענין בגמ' או בראשונים או בד' הגרע"א וכדו'. וידוע המעשה שפעם יצא מבית הגרי"ז ואמר שאם מגיע לי חלק בעוה"ב הרי קיבלתי אותו עכשיו ששמעתי חידו"ת נפלאים כאלו מהגרי"ז, ושמעתי עוד שהגרי"ז פעם ביקש מבנו לקרותו באמצע הלילה מפני שיש לו תירוץ על קו' שנתקשו בה ביום, ואמר לו בנו שעתה השעה כל כך מאוחרת ואיך אפשר לקרותו, ואמר הגרי"ז שבטוח שעדיין אינו ישן עכשיו אלא מוטרד מהקו' הנ"ל. ושמעתי עוד תוספת ע"ז שאמר ששאלו מציא תירוץ ועל כן הלך לישון וע"ז היתה התשובה שגם זה לא יתכן שאילו היה לו תירוץ היה מגיע לאמר להגרי"ז, ושוב אמרו שאולי לא בא מפני שהחשש שהגרי"ז הלך לישון וע"ז השיב שהוא יודע שגם כאן אין הולכים לישון כשיש קושיא. וגם אנו ראינו בישיבה איך היה מיוסר כשהיה לו קושיא ושמעתי בעצמי איך היה שואל אחר שהקשו קושיא חזקה איך יכולתם לישון בלילה, (כמדומה שהיתה זאת קו' בענין תחומין ביו"ט ע' באבי עזרי הל' שביית עשור פ"א א"ה תנינא).

כשלמדנו מס' יבמות (בשנת תשל"ג בתחילת חודש שבט) למד בשיעור את הסוג' זיקה ככנסה יבמות דף י"ט שהיא סוגי' קשה וסבוכה, ואגב כדאי לשים לב על כך שבתחלת שבט כבר למדו דף י"ט בלא שדילגו כלום עד שם), וקרא את כל הגמ' בטעם ובהנאה, ואמר באמצע דאכטצאך אז דאס איז פון דגישמאקסטע סוגיות אין יבמות, - נדמה לי שזו מהסוגיות הטעימות ביותר של יבמות, ושוב אמר שהרי אי' בגמ' האומר

שמועה זו נאה ושמועה זו אינה נאה ע"ש שאסור לומר כן, ושוב אמר שאין מתכוין לומר שזה גישמאק וזה אינו גישמאק, רק אמר דאס איז גישמאק ודאס איז נאך גישמאקער, והיינו שכל סוגי' היא טעימה וזו עוד יותר טעימה. (וכנראה ש"ד מותר לאמרן).

ועוד אזכור שיומיים לפני חנוכה בא לשיעור עם ב' קושיות חמורות בתו' דף ט"ז ע"ב ביבמות, ושוב למחר בא עם תירוץ על ב' הקו' וכשראה שהצבור אינו מתלהב מהדברים אמר לנו שצריך להיות שמחת חנוכה מתו' זה.

והשיעור כללי ביום שלישי הרי היה מעמד בפני עצמו שאין דומה לו, ואחר שהיה מתייגע כמה ימים, והיה ידוע שאם רוצים לדבר עמו במנוחה צריך לדבר עמו ביום רביעי עד סוף השבוע שאז היה יותר במנוחה ולא בתחילת השבוע עד יום שלישי שאז היה כבר כמתח מהשיעור, וכשהיה מגיע באפיסת כוחות לשיעור והיה מתחיל קטע והיה קולות וברקים על כל קטע שהיה אומר, ואם לא היו צועקים היה מתלונן למה שותקים,

ולפעמים היו גוברים הקולות לפני שגמר הקטע והיה אומר תנו לי לגמור את הקטע און שפעטער רייס מיר אויף שטיקעס - ואחר כך תקרעו אותי לגזרים, ופעמים שהיה צועק כאן הייתם צריכים לצעוק ולא כאן, והיה יושב לדידו אחד התלמידים שהוא ת"ח מופלג (הגרי"א) והיה מרבה להתווכח עמו, וראש הישיבה היה שמח בזה והיה קורא לו דער שרייער - הצעקן, ולעת זקנתו שהראיה כבדה עליו והיה מכיר כל אחד על פי מקומו שהיה יושב לידו, פעם היה שם שקט במקום זה, ושאל אוו איז דער שרייער - איפוא הצעקן. ופ"א אותו שרייער אמר באמצע השיעור דבר מפולפל, א"ל אוסטורובצע.

מחמת כובד ראייתו היה מקפל את הספר הנצרך לעיין בשיעור באופן שהקיפול יגיע עד המקום שיצטרך לקרותו בשיעור, כדי שלא יצטרך לחפשו, ואף שהיה אותיות קטנות כמו מגיד משנה או ביאור הגר"א היה מצליח לקרותו למרות קושי הראיה והיה הדבר נראה כפלא.

ואזכור מקרה שר' נחום כהן שאל אותו קו' באמצע השיעור וניסה לתרץ והפסיק את השיעור באמצע ואמר שאף שיש לו תירוץ אבל אין זה ברור ועל כן עדיף לו להפסיק, ופעם אמר שיעור על ענין שכירות קניא בפסחים דף ו', ואמר אני אומר בנוסח זה (הכונה להב' שמחה וינברג) אומר זאת בנוסח זה (ונתכוין לומר שהב' אומר בנוסח טוב יותר).

לפני השיעור היה תמיד ממלמל איזה מילים בלחש ולא היו שומעים מה, והיו חושבים שמתפלל תפלת ר' נחוניא בן הקנה, אבל פעם שמעו שאומר הריני מוכן ומזומן לקיים מצוה ללמד תורה - ולמדתם אותם, או משהו דומה לזה, ופעם באחד מהשיעורים האחרונים שמעתי איך שאומר בערך מילים אלו הריני

להתיר לקחת בשבת. פעם סיפר לי הג"ר חיים ברמן שסיפר לו שבליילה לא הצליח להירדם והיה לוקח לפעמים גלגלות להירדם אבל השעה היתה מאוחרת שאילו יקח עתה הגלגולה לא יוכל לקום לשחרית בישיבה ועל כן לא לקח ונשאר עד עד הבקר.

ופעם סיפר לי שכשהיה בישיבת קלצק הגיע מכתב מאחד מירידי הישיבה שהיה בארה"ב ומתה אשתו ונקברה ורצו הבנים להעביר ארונה לקבורה בא"י, והאב חשב שעדיף יותר ליתן כסף זה לישיבה אלא שהבנים רצו להעביר אמן לא"י, וכתב האב שאם התפץ חיים או ר' חיים עוזר ישלחו אליהם מכתב שעדיף יותר ליתן לישיבה הרי שזה יועיל ויתנו הכסף לישיבה, והגיע המכתב לר' אהרן קוטלר ושלח את הרב שך לבקש מכתב כנ"ל, והלך להח"ח ואמר בודאי שעדיף יותר ליתן כסף לישיבה מאשר קבורה בא"י, ואמנם אברהם אבינו שילם ארבע מאות טאלער (כך היה לשוננו) עבור קבורת שרה בא"י, אבל כ"ז לפני מתן תורה אבל אחר מתן תורה עדיף יותר ליתן להחזקת התורה, אבל מ"מ אמר הח"ח שאינו רוצה ליתן מכתב וג' טעמים אמר ע"ז, א' מפני שאינו רוצה להחליש אצלם החיבה לא"י, ב' מפני שאילו יגיעו לא"י הרי שיתנו בינתיים צדקה לצורך עניי ארץ ישראל ואינו רוצה להפסיד להם, וג' מפני שהמכתב לא יעזור ולא ישמעו לו, והוסיף ע"ז שבעיירה סמוכה היו ב' מועמדים לרבנות ואחד מהם היה מתלמידי הח"ח וביקשו מהח"ח לכתוב מכתב לטובתו וזו אמר בו ואמר הח"ח שכתב מכתב אבל לא שמעו לו, אך בין געבליבעדן דער נאר, והואיל והח"ח לא רצה לכתוב הלך הרב שך לר' חיים עוזר ומיד הוציא את הבלאנק וכתב מכתב על זה, וסיים הרב שך ומה אתם חושבים וער איז גיווען גירקעט דער אלטער, והיינו מי היה צודק - הזקן שהוא הח"ח שבאמת לבסוף המכתב לא עזר, והבנתי שכוונתו גם על עצמו שאמנם היו שלא היו בדעתו בענינים שונים אבל הוא היה הזקן מכולם.

ובאמת שאפשר לחשוב מה התועלת יש לנו מכל סיפורים אלו והרי כל אחד יכול לחשוב שהוא אינו עומד להיות הרב שך, אבל יש לומר שאם אין עומד להיות בדרגה כזו מ"מ אפשר שיהא חלק מזה, וצוואתו שכל אחד מתלמידיו ילמד איזה משנה או איזה מחשבה טובה במוסר לזכותו, הרי היא גם הנחגה כללית שהיתה אצלו, שיש שחושבים שצריך בכת אחת לעלות למדרגות גבוהות ואם לא כך אין לו שום כלום, אבל הוא לא חייב כך, אלא ללמוד עוד ולעשות עוד דבר טוב ועוד דבר טוב וכך לעלות. ואפשר להציע לכל אחד לחזור ולשנן איזה גמ' או איזה ענין ממה שלומד עד שיהיה שגור על פיו וראשו באופן קל, ושוב קל לחשוב בזה בכל מקום ועי"כ הראש תפוס בלימוד ואם אמנם אין זה בדרגות שדיברנו קודם לכן אבל מקצת יש כאן.

סיפר לי הג"ר אברהם גניחובסקי זללה"ה ב' סיפורים. א' שאחד שאל את הרב שך אודות משרה ניהולית שהציעו לו עם משכורת גבוהה מאוד והרב שך אמר לו שאין זה מתאים לו והוא לא עמד בפיתוי ולקח עבודה זו ומת בחצי ימיו, וביאר זאת ר' אברהם שהרב שך ידע שמשרה זו כרוכה בקשיים ואינה לפי כוחותיו, ועוד סיפר לי שפעם הציעו אדם נכבד אחד שידוך לא' מבניו ובהאחייעץ עם הרב שך וענה לו אתם שבתם זמירות כאלו והם שרים זמירות אחרות אין זה מתאים, ואמר אותו אדם שאם הבציה זמירות הרי שלגבי זה יכול לפסוק לבד שאין זה מפריע לו ועשה השידוך ולא עלה יפה וביאר זאת ר' אברהם שהכוונה היתה שראש שיש כאן אי התאמה ורק התבטא באופן זה ששרים זמירות אחרות.

פעם רעייתי תחי' לא עבדה כמה חדשים וידע מזה וסמוך לפסח הגיע אלי ר' יחזקאל אסחייק עם מעטפה ובה 500 ש' ובחול המועד נכנסתי אליו ואמרתי לו שבחג הפסח הזה לא הייתי בבית ולא היה לי הוצאות חג, וישב שם הרב גרז ז"ל ואמר לו הרב שך: הרב גרז ואס מיינט איר נאך פסח דאר פער מען ניט עסן, -מה אתם חושבים אחר פסח לא צריכים לאכול.

פעם היה לו חולי ברגלים ולא היה יכול לעלות לישיבה וכשעלה ניגשתי אליו ואמרתי לו שאני מבקש רשות לשאול אותו איך הוא מרגיש, וצחק ואמר טאנצען קען איך נאך ניט גיין קען איך שייך יא, לרקוד עדיין איני יכול אבל ללכת כן.

פעם שאלתי אם לקנות אורגנית לבית כיון שיש מחלוקת באיסור לנגן בכלי שיר ואמר לי שנוהגים להתיר אבל להזהר שלא יהיו מכורים לזה.

קושי' ראשונה ששאלתי אותו היה בחוה"מ"ס תשל"ב על ד' הרא"ש בסוכה גבי מצטער בשינה בסוכה שכי' ששינה חמור יותר מאכילה שאסור שינת עראי וק' דשינת עראי אסור משום גזירה שמא ירדם או משום שאין קבע לשינה וחשיב כקבע ואין ראוי' שזה יותר חמור.

פעם ראשונה שדבר עמי היה כשפעם יצא משחרית לפני סוף התפלה וגברה עלי הסקרנות לידע להיכן הולך ויצאתי וראיתי שמקפל תפיליו ליד הדלת וכשראה אותי שאלני מתי אבי בבית כי הוא צריך אליו, והתפלאתי שמכיר אותי כי עדיין לא הייתי בשיעור אצלו וגם היה פלא שבדיוק כשהיה צריך לידע מתי אבי בבית יצאתי אליו. אח"כ נתברר לי שהיה בענין מעשה שהיה כתוב באחד העתונים החילוניים על אחד שהוא סוחר בעתונים פסולים ואומר על עצמו שהוא תלמיד של הסטייפלער וביקש מאבי שיאמר לסטייפלער את הענין.

היו לו עם אבי קשרי ידידות מאוד וידעו איש שפת רעהו, ופעם היה בחוה"מ סוכות הרבה הפגנות בענין שחורר עזרתי בחזורים ששרפו חנות תועבה, ואבי נכנס אליו לביקור חג ואמר לו על רב אחד בירושלים שביקש מאבי להכנס להרב שך שיעמוד בראשות הפגנה בענין ואבי אמר להרב שך שלא רצה להכנס משום שהבין שאין דעתו נוחה מהפגנות אלו, ואבי הוסיף שיש חוה"מ גדול ולכן מחפשים מה לעשות, והרב שך צחק על כך שחשבו שהוא יתערב בזה ואמר שכל דבר שעושים ברעש אינו מצליח והוסיף שבאופן כללי ההשתתפות בהפגנה לבני תורה נראית בעיניו כדבר מופרך ביסודו וזה היפך מכל הצורה של בן ישיבה. והיה פעם אחת שהרב שך היה בבית"ח כמה ימים ואבי ז"ל נסע לבקר ולמחר שוב נסע והבנתי שהרב שך היה מעונין שיבא שנית.

יום אחד אחרי מנחה הגיע לישיבה קנאי מירושלים ואמר בכעס שטדי קולק רוצה לבנות בריכה מעורבת בירושלים והנציגים החרדים שותקים ולא מעניין אותם מזה, הרב שך מיד אמר לו אם הייתם מצביעים בבחירות הוא בכלל לא היה נבחר.

מעשה מהמכתב הידוע ששלח החזו"א להרב שך בענין שלמי שמחה היה ע"י אבי ז"ל ופגש את הרב שך כשהלך לטייל עם הגר"י"ז כך סיפר רמ"מ שולזינגר כמה פעמים ברבים ששמע מהרב שך, והענין פלא בעיני ששלח החזו"א המכתב ע"י אבי ז"ל שישע במיוחד לירושלים.

ישבתי סמוך אליו בשיעורים כ"ג שנים, כשהיה רעש והיה מפסיק השיעור ומחכה, היה מדי פעם אומר לי וואס מאכט דער זון - מה שלום הבן שנולד אז והיה קטן ממש, וכן הי' שואל בעליצות מתי תביא אותו לשיעור.

שאלתי אודות לעשות שלום זכר ואמר לי לא לעשות בינתיים ואפשר לעשות אח"כ כשיצא מבית החולים וכן עשינו, ובאמת שגיס ר"ש שאל אז את הרב וואזנר ואמר לעשות אבל לא עשינו ע"פ הוראת הרב שך.

אודות ההסכמה שנתן לספר שלי בשנת תשמ"ה לא הלכתי לבקש בעצמי מחמת הבושה וחשבתי להדפיס בלא הסכמה, אלא שהדבר נודע לגיס ר"ש כהן ואמר שילך בעצמו וכך עשה ואמר להרב שך שאילו חמיו היה חי היה נכנס לבקש ועתה הוא בא במקומו, והרב שך נסתכל במפתחות ואמר שקשה לו הראיה וביקש ר"ש ממנו רשות להשאיר לו את הספר אצלו ואמר שיכול להשאיר אבל אינו מתחייב מתי, וכך חכיתי הרבה זמן

ובינתיים הייתי מדבר עמו על נושאים אחרים בלימוד ולא על זה, ופעם ניגשתי ואמרתי לו שאפשר שאין זה בסדר ששלחתי שליחים ואני איני מדבר כלום בעצמי על ענין זה ורק מדבר על ענינים אחרים, וחשבתי לשאול את הראש ישיבה אם התנהגותי בסדר, וצחק ואמר סאזי גוט אזיאי וסאזי גוט אזיאי, עד שבסוף ניסן קיבלתי טלפון מנכדו שההסכמה מוכנה ושאווא לקבל, ובאתי שם ואמר לי לבדוק אם כתוב בסדר ומצאתי שחסר שם מילה אחת "אלא" ותיקן זאת בין השורות, וראיתי כמה קשה לו הראיה והכתובה עד שהיו צריכים לעזור לו לכונן את העט למקום שהיה חסר תיבה זאת (ובאמצע נכנס ר"ד צימרמן ולא הכירו והצטער כל כך שאינו רואה אפי' את ר' דוד צימרמן) ואח"כ הראיתי ההסכמה לחותני זללה"ה ואמר שחסר כאן אחר השם שלי איזה ברכה שיתיר' או נ"י ושוב חזרתי והוסיף את המילה שיתיר', וכע"פ נתן את ההסכמה בנפש חפצה ובשמחה.

כשהקימו את דגל התורה בין יוה"כ לסוכות תשמ"ט והיה מתח נורא ועצום שהיו צריכים לגמור ההכנות לפני חוה"מ והיו הרבה עסקנים בביתו ולפתע הגיע בחור אחד עם מלוה אחד ואמר שרוצה להיכנס ואמר ש"א לעת כזאת ואמר שהרב שך קרא לו, והכניסו ושמת לקראתו 'סולם עלייכם', וסגר הדלת והתחיל לדבר עמו באריכות אודות זה שהבחור לא רצה לשמוע שידוכים וכבר דיבר עמו ע"ז בבין הזמנים הקודם, ואמר לו אתה בודאי מפחד מקשיים (קשיים) אבל הקשיים אינם באים בבת אחת אלא קושי אחד ומתגברים ועוד קושי וכדו' והאריך מאוד לספר לו אודות קשיים שלו עצמו, והעסקנים רגזו על כך שמבזבזו זמנו של הרב שך עתה שהזמן דוחק כ"כ וכל רגע פתחו הדלת לראות, והרב שך אמר הם לא יאמרו לי מה לעשות בזמן שלי, וכך האריך עמו הרבה, ושוב שאל הבחור האם הראש ישיבה יבא לסדר קידושין אצלי, ואמר לו בודאי אבוא אף לרקוד אצלך, וקם ולקח בקבוק יין ונתן לו שמור זאת וע"ז אסדר לך את הקדושין, וקם לילך ושוב קרא לו הרב שך ואמר לו בחוץ יש הרבה אנשים ולא יאה לך נעים לצאת עם בקבוק וע"כ אעטוף לך הבקבוק, והוא פלא פלאים שבזמן שעוסקים בצרכי ציבור ועושים מהפך גדול שכזה ועוד יש זמן להתעסק עם יחיד במסירות כזאת כ"ז סיפר לי ידידי הגר"מ בן שלמה ששמע מהגר"ר יעקב שכטר שהיה נוכח בזה.

היו בעלי בתים שהיה מחשיבים כיון שהתנהגו כפי מה שיהודי צריך להתנהג ואצלו בעה"ב שזהיר במצוות ובתפלה וקובע עתים לתורה ומתנהג כפי שצריך היה אצלו צורה של יהודי שהיה לו הערכה גדולה אליו, כך גם ראיתי כשבא לנחם את משי' שפירא בשכון ה' והיה זה סמוך לבחירות שהקים את דגל התורה וגם זה היה בעיני חידוש שמצא לו אז זמן ללכת לעשות מצוות.